

EGERVÁR

települési örökségvédelmi hatástanulmány

(Készült a 68/2018 (IV.9.) kormányrendelet 14. mellékletében meghatározott tartalom alapján)

Vándor László

Készítette: **dr. Vándor László** CSc
okl. műemlékvédelmi szakmérnök, régész, történész
Szakértő műemléki dokumentálás és épületkutatás szakterületen
Nyilvántartási szám: 21.0112

2023. október 23.

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

- 1.1. A település történeti leírása
- 1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre kijelölt terület esetén terepbejárással
- 1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, amely értékkataszterben tartalmazza:
 - 1.3.1. *A világörökségi és a világörökségi várományos helyszínek és területeket,*
 - 1.3.2. *Az országos építészeti örökség elemeit*
 - 1.3.3. *A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket*
- 1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit:
 - 1.4.1. *településszerkezetet*
 - 1.4.2. *telekstruktúrát és az utcavonalvezetést*
 - 1.4.3. *utcaképet, vagy utcaképrészletet*
 - 1.4.4. *egyéb településkarakter elemeket*
 - 1.4.5. *építményrészletet vagy az alkalmazott anyaghasználatot, tömegformálást, homlokzati kialakítást*
 - 1.4.6. *táj- és kertépítészeti alkotást, egyedi tájértéket, növényzetet*
 - 1.4.7. *szobrot, képzőművészeti alkotást, utcabútort*

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZTATÁSOK HATÁSELEMZÉSE:

- 2.1. a települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változtatások ismertetése
- 2.2. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai
 - 2.2.1. *a régészeti örökségre*
 - 2.2.2. *a történeti településre, település és tájszerkezetre*
 - 2.2.3. *a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre*

3. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV TARTALMAZZA

- 3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények, valamint
- 3.2. az önkormányzati feladatok meghatározását

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1.1. A település történeti leírása (a település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag)

A település területe ősidők óta lakott (lsd. a régészeti fejezetben), amely elhelyezkedésének és természeti adottságainak köszönhető.

A Sárvíz patak északnyugat-délkelet irányú Győrvártól Zalaszentivánig terjedő kb. 12-13 km hosszú és 1-2 km széles völgye a 10-11. századi belső magyar határvédelmi rendszer, a gyeplélek emlékeit őrzi. Ennek a mocsaras völgy szakasznak az északi végénél ér véget a „Római-sánc” -ként ismert 11. századi védelmi vonal, déli végével szemben van a Zalaszentiván-Kisfaludi hegyi ugyanebben az időszakban használt erődítmény.

A településről az első írásos említés 1288-ból maradt fenn, amikor a várat a Gutkeled nemzetségbeli István bán fia cserébe adják Kőszegi János nádornak. Tehát a vár ekkor már állt, de egy a szakirodalomban vitatott kérdés, hogy ki volt az első egervári vár építetője, és ez mikor történhetett. Az oklevelek alapján nem tűnik teljesen kizárhatónak, hogy a várat Gutkeled Miklós építette 1278-1288 között, de valószínűbb, hogy Geregye nembeli Pál fia az építető, valószínűsíthetően 1272-1277 között, „amikor a Kőszegiek szövetségeseiként hatalmuk csúcsán álltak. A vár melynek építését a tatárjárás utáni évtizedekre tehetjük eredetileg a Geregye nemzetség tulajdonában volt a tatárjárás utáni évtizedekre tehetjük. A vár és a hozzá tartozó birtokok 1278-as események kapcsán kerültek Miklós és Pál birtokába, mikor a király elkobozta a Geregyék birtokainak egy részét.

A várról 1313-ban tudunk újból, ekkor még állt, mert várnagyát említik,¹ de 1325-ben, amikor a Geregye nemzetségből származó Kalmer fia, a magukat később Egervárinak nevező János és Mihály, megosztóznak birtokaikon, így Egerváron is, ugyan név szerint felsorolnak minden jobbágyot, de a várról említést sem tesznek. Ugyanebben az évben a király is magának akarta elfoglalni Egervárt, de ő is csak a faluról szólt, a várról nem. Ezekből az adatokból egyértelmű, hogy a vár 1313 és 1325 között elpusztult.

Bizonyosra vehető, hogy maga a település – amely ősidők óta a patak völgy nyugati oldalán, az azzal párhuzamos útvonal mellett helyezkedik el, már jóval a vár építése előtt létezett és eredetileg nem ez volt a neve. Az Egervár nevet csak a vár felépülése után kapta.

A Geregye nemzetség a vár pusztulásával egyidőben elszegényedett, és a kemendi várat birtokló Németújvári család szolgálatába kényszerült. A kapcsolat azonban nem volt felhőtlen, 1368-ban a Németújváriak el akarták perelni az Egervári birtokokat. A pert végül is elvesztették, de ezután az akkor már magát Egervárinak nevező családnak új patrónust kellett keresnie, a Szécsiek szolgálatába álltak. Ezekben az években két olyan oklevél is keletkezett, amely fontos a település szempontjából. Az egyikből megtudjuk, hogy 1329-ben a Gős fiaival, azaz Gősfa alapítóival volt gyilkosságig fajuló viszályuk, végül azonban kiegyeztek. 1351-ben pedig először hallunk az Egervár környéki szőlőkről. Az Egervári család újból felemelkedése a Szécsiekkel kialakított kapcsolattal függ össze. 1402-ben amikor a magyar urak egy része Zsigmond királlyal szemben Nápolyi László akarta a trónra ültetni, az Egerváriak, a Szécsiek familiárisaként hűek maradtak Zsigmondhoz, részt vettek Nápolyi László csapatainak kiverésében, és ezért jelentős birtokadományokat kaptak. 1403. novemberében a király neki adományozta a hűtlen reznekiek és Szentandrásiak 15 faluból és egy várból álló birtokait, melynek központja a Kerka mellett volt.

A család ekkori feje Egervári Mihály volt a felemelkedés másik záloga, aki több tisztséget is betöltött, majd sümegi és sárvári várnagy lett. Ő kapott várépítési engedélyt, amit azonban nem a Vas megyében lévő Egervárra, hanem a szintén az ő tulajdonában lévő déli szomszéd falu, a zalai

Fancsika területére kért 1402-ben. Ezt nyilván azért tette, mert az új szerzeményekkel a család birtokai zömmel már Zalában voltak. Ez a vár lett a család új központja mintegy 70-80 évre.

A fancsikai vár ugyancsak a Sárvíz völgyének mocsarában cölöpökre épült, gyakorlatilag az egervári faluhatár délkeleti széle mellett.

Egervári Mihály fia Balázs folytatta a család felemelkedését, hiszen feleséget már az arisztokráciához tartozó Várdai családból választhatott. Az ő gyermekei közül a legkisebb László emelet a familiát a legmagasabbra, az országos főrendek közé, s tette Egervárt újra jelentős központtá, uradalmi székhellyé.

Karrierje nagybátyja Várdai István kalocsai érsek, bíboros támogatásával indult, Kelet-magyarországi hivatalai után 1475 őszén kerül vissza szülőföldjére, mint zalai főispán és már a következő évben várépítési engedély kér Egervárra. A vár építésére az ezt követő években került sor, 1490-ben már biztosan állt, hiszen ismerjük leltárát. A vár gazdag berendezéséről és felszereléséről több dokumentum is fennmaradt.

A vár volt Egervári László rezidenciája, bár maga a várúr nem túl sokat tartózkodott itt, hiszen 1476-82 között horvát-dalmát-szlavón bán, majd Mátyás környezetében tűnik fel, mint a királyi aulicusok kapitánya, 1485-1489-ig Sziléziában harcol majd ismét bán, sőt Szilézia kormányzója Mátyás utolsó évében. I. Ulászló alatt horvát bán marad 1492-ig, majd Magyarország tárnokmestere 1495 körül bekövetkezett haláláig.

A várban felesége a neves családból származó Rozgonyi Klára és két fiúgyermeke lakik.

1491-ben Átalfancsikán építkezik, ahol egy kápolnát és egy udvarházat épített a vár déli oldalán lévő magaslatra. Ezzel egyidőben kezdődik egy másik hatalmas építkezés, egy ferencesrendi kolostor emelése a falu északi végén, a várba vezető út és a vasvári út kereszteződésénél. Ezt a kolostort, illetve a templomát családi temetkezőhelyül szánta, ahogy ezt minden főúri család tette a saját birtokán. Talán kész sem volt a templom, mikor ide temették egyik fiát, majd magát az alapítót is.

A kolostor építését Egervári Bereck tinnini (ma Knin, Horvátország) püspök, László unokaöccse fejezte be, aki ide menekült a török veszély elől, Sírköve ma is látható a templomban. A kolostor először akkor üreült ki, mikor az uradalom protestáns bérlői Hásságyiak elűzték a szerzeteseket, akiket aztán a földesúr 1542-ben visszahozatott. A szerzetesi élet Egerváron 1554-ben szűnt meg.

Bereck sokat tett a településért, az ő idején 1497-ben kap Egervár mezővárosi jogokat, amely az Egervári László alatt elkezdődött fejlődés záradéka volt.

Egervári László halála után özvegye házasságot kötött a nagyhatalmú Kanizsai Györggyel, a házasságból született László nevű fiúk, akinek nevében 1507-ben kölcsönös öröklési szerződést kötöttek Egervári László István nevű fiával, akinek 1511-ben bekövetkezett halála után a hatalmas Egervári vagyon a Kanizsaiaké lett.

Ebből az időszakból ismerjük meg magát a település az 1521-ben készült urbárium alapján. A falu ekkor 15 egész jobbágytelek alkotta, melyből 12 lakott, 3 üres volt. Részletesen leírtál, hogy a jobbágyok milyen szolgáltatásokkal tartoztak a földesúrnak, szó esik a jobbágyok és az uradalom szőlőiről, továbbá, hogy a várhoz közvetlenül tartozó földek nagysága (az allodium) 80 hold.

Kanizsai László egyetlen fia Ferenc halála után a családból egyetlen nőtag Orsolya maradt. A versenyfutást a dúsgazdag örökös nő kezéért Nádasdy Tamás nyerte meg. Mind a két Magyarországon uralkodó királynál, Szapolyai Jánosnál és Habsburg Ferdinándnál kieszközölte a hatalmas vagyon megszerzését Orsolya fiúsítását. A fiúsított Orsolyát 1533-ban iktatták be Egervára vár és az akkora már mezővárossá lett település és a hozzá tartozó falvak birtokába.

1535-ben Nádasdy elvette az akkor 14 éves Orsolyát, és ezzel Egervár több mint egy évszázadra Nádasdy birtok lett. A 16-17. században az uradalmi összeírások (urbáriumok) adataiból már lényegesen többet lehet megtudni a településről Egervár már a 16. század első évtizedétől mezőváros és a vár egy 16 településből álló uradalom központja. 1651-ben már 19 településből áll

az uradalom. Az urbáriumok felsorolják a jobbágyok kötelezettségeit, a termelt élelmiszereket, borok mennyiségét, és a szolgáltatások mellett a malmokról is értesülünk.

Maga a vár – az uradalmi központ – a török veszély növekedésével egyre fontosabb szerepet kap. Míg 1555-ben a vár gazdája Nádasdy Tamás Egervárt a kisebb erődítmények közé sorolja, két év múlva már komolyabb védelmi építkezésekről vannak adatok a külső várban.

1558-ban Nádasdy Tamás Egervárt és uradalmát öccsének Kristófnak adományozza. Kristóf Choron Margittal kötött házassága révén jelentős vagyonra tett szert, melynek birtokában lehetősége nyílt arra, hogy a meglehetősen elhanyagolt várkastélyt saját igényeihez igazítsa. Ehhez az építkezéshez kapcsolódik a várat ma is meghatározó olaszbástyás külső kialakítás. Az építkezés dokumentuma, egyben a befejezés tanúja a vár délkeleti sarkán elhelyezett Nádasdy Choron címer 1569-es évszámmal.

Ez az időszak, a Szigetvár török kézre kerülése (1566) után, amikor az új kanizsai végvidék kiépítése még csak elkezdődött, így a rabló-sarcoló török portyák messze be tudtak nyomulni a magyar területekre. Ennek emléke, hogy 1570-ben az összeírók Egervárt teljesen elpusztult állapotban találták. Kristóf halála után özvegye a biztonságosabb Kőszegre költözött, a falu állapotát 1588-ban az is jelzi, hogy az özvegy birtokán egy lakott portát találtak, négyen új telepések éltek, hat pedig üresen állt.

A birtok és a vár ifjabb Nádasdy Tamás birtokába került, aki itt már csak időszakosan tartózkodott. 1592-ből tudunk, hogy halastó is volt a Vasboldogasszonyfelé eső területen, 1598-ban pedig tíz jobbágy és nyolc zsellér élt itt.

A viszonylag békésebb időszakot a tizenöt éves háború, Kanizsa török kézre kerülése szakította meg. Ezzel a zalai helyzet alapjaiban változott meg, a török-magyar határ a megye közepén húzódott, a kanizsai törökök ellen új végvár vonal került kiépítésre, melynek Egervár vára is tagja lett. A végvár vonal kiépülését késleltette a Bocskai felkelés, mely hosszabb tervezgetés után csak az 1610-es évekre alakult ki. A tervezgetésben komoly szerepet szántak Egervárnak, a vár bővítését is tervezték, amely végül nem valósult meg, a végvár vonal központi vára a közeli Egerszeg lett.

Egervár a végvár vonal második vonalába került, a királyi zsoldon fizetett várórség 25 lova és 50 gyalogos alkotta.

A vár melletti település az 1600-as évek elején általában mindössze 12 jobbágytelekből állt, de fele szinte mindig elhagyott volt. Hiába élt a falu a vár védelme alatt, a földesúr mellett a töröknek is kellett adóznia, ha békében kívánt élni. A töröknek történő behódolás 1605-ben történt, ettől kezdve ismerjük a török földesurakat és a részükre fizetendő adókat is. Adófizetés ide vagy oda, gyakoriak voltak a rablások, emberek elhurcolása.

A rablásokat a rosszul fizetett és kis létszámú várórség nem igen tudta megakadályozni. Jelentésekből tudjuk, hogy a várban a lovak száma kevés, hónapokig késik a zsoldfizetés, és nem utolsósorban a várat övező palánk is nagyon rossz állapotban van. 1655-ben tűzvész is pusztít itt.

1664-ben érte a 17. században a legnagyobb Egervárt. A nagyvezér hada, miután felmentette az ostromlott Kanizsát és elpusztította Zrínyi-Újvárat, megindult Bécs irányába, és útja során elpusztította a zalai várakat. Egervárt is felszólították a feladásra, majd némi alkudozás után az őrség nagyobbik része szabadon elvonulhatott. A Szentgotthárd irányába távozó törökök pusztulás a várat felgyújtották és sorsára hagyták. Ugyancsak felgyújtották a templomot és a falut is. Erről a hat évvel későbbi összeírás tudósít, miszerint a 12 telekből hét pusztta, és még négy évig nem fizetnek pénzbeli adót, az őket ért pusztítás miatt.

Egervár még ebben a pusztított állapotban s, amikor a birtokot a Wesselényi-féle összeesküvésben való részvétele miatt 1671-ben elkobozták Nádasdy Ferenctől, akit fej- és jószágvesztésre ítélték.

A felgyújtott vár újjáépítése mára következő évben elkezdődött, majd az elkobzás után a vár és a birtok Radonay Mátyásnak adták bérbe, aki jelentős munkákat végeztetett a váron. Nem sokáig maradt ez a helyzet, ugyanis 1676-ban a Nádasdyaktól elkobzott egervári, szentgyörgyvári és

pölskei uradalmakat Széchenyi György kalocsai érsek megvásárolta. 1677-ben aztán az uradalmak tulajdonjogát családjára is kiterjesztette. Az egervári uradalom ekkor 14 lakott és 9 lakatlan faluból állt.

1679-ben az érsek az uradalmat átadta unokaöcsének Széchenyi Györgynek. Ettől kezdve 1715-ig ő Egervár földesura. 1678-ban feleségével együtt Egervárra költözött, és itt születtek gyermekei is. Ő lett a birtokok, majd egerszeg vár kapitánya is, amely tisztségéről 1691-ben – Kanizsa visszafoglalása után – lemondott, az egervári kapitányságot pedig átadta fiának, Zsigmondnak. Széchenyi György 1692-ben elköltözik Egervárról Széplakra, majd 1697-ben grófi rangra emelkedik. Az iratok szerint Egervár ügyeivel haláláig foglalkozik.

A vár hadászati jelentősége 1690 után nagymértékben csökkent, a település viszont a veszély elmúltával fejlődésnek indul. A mezővárosban 1698-ban 5 jobbágyot, két zsellért, 5 és nincstelen zsellért és kilenc üres jobbágytelket írtak össze és volt iskolamester is. Az egyházi összeírás ugyanebben az évben a mezővárosban 74, a várban (ez alatt a palánkfalal övezett a katonák házeit tartalmazó külső várat is kell érteni), 272, a szőlőhegyen 106 főt talált, azaz összesen 272 lelket. A mezőváros lakossága, amely a hódoltság alatt fegyverrel szolgált, a török veszély alatt fegyverrel szolgált, ezt a kiváltságát elvesztette. Az emiatt elköltözőket Széchenyi György két év adómentességgel próbált visszacsábítani.

Hasonló a szomszédos nemesek is lakta Dénesfa helyzete is. A törökök pusztításáról 1580-ban van adat, mely után a falu behódolt a töröknek. 1598-ban már 15 puszta jobbágytelek volt itt. 1690-ben három zsellérház és két nemes ház található itt, viszont nagy szőlőhegygel rendelkeznek.

Alig telt el pár nyugodt év, amikor kitört a Rákóczi szabadságharc. Az 1703-11 között dúló harci cselekmények miatt a földesúr a várhoz rendelte erődítési munkákra a környező lakosságot. 1706. november 6-7-én a szomszédos Győrvárnál zajlott a kurucok győzelmével zajló csata, mely után a maradék ellenség az egervári várba menekült, majd szabad elvonulásért megadta magát.

A háború sújtotta Egerváron 1710-11-ben pestisjárvány is pusztított, amely Egerváron 141, Dénesfán százhárom áldozatot szedett

A császárhű földesúr Széchenyi György megtarthatta a várat, csupán annak erődítmény jellegét kellett megszüntetnie. Elbontották a külső várat és a vár északi szárnyát. A munkálatok már fiára, Zsigmondra hárultak, aki csak 1712 őszén sem tudott véglegesen feleségével ide költözni. Csak a következő év ősztől tudott hosszabb ideig az újjáépített várkastélyban lakni.

Az új földesúr 1715-ben készített rendtartásból pontosan megismerhető a korabeli Egervár lakossága és annak élete. A törvények, kötelezettségek részletesen fel vannak sorolva, amelyek betartásáról a bíró és az esküdtek gondoskodtak. A mezővárosi jogok visszaszorulóban vannak, de újra van iparosság, 1716-ban pedig takácscéhről, 1730-ban iparosnak tanuló helyi ifjakról is szó esik.

A mindinkább egységes jobbágysággá alakuló lakosság életét 1725-ben a továbbiakban úriszéki határozat is szabályozta. 1729-ben pedig hegytörvényt alkotott a földesúr, amely az egervári szőlők nagyságát, vámokat járandóságokat meghatározta.

A 18. századi fejlődés lassú, de folyamatos volt. A Széchenyiek irattárában megmaradt dokumentumok alapján mindezt részletesen nyomon kísérhetjük.

Ettől az időszaktól bontakozik ki a település elhelyezkedése, képe az írott emlékekbe, amit korábról csak a régészeti nyomok alapján ismerhettünk meg. A mezőváros a templomtól délre, délkeletre feküdt. A „napkeletről való szeren” 19 jobbágy, illetve zsellérhely volt, köztük találjuk a plébániát és az iskolamester házát is. A templomról keltre volt az uradalmi major. 1740-ben is csak 16 és fél jobbágytelket rögzítenek, melyből 15 volt lakott. Az iparosok száma a település jelentőségéhez képest csekély. Ebben az időszakban lakhatóvá vált a várkastély, kiépült az uradalom, a templomot használhatóvá tették.

Széchenyi Zsigmond 1738-ban bekövetkezett halálát követően négy fia közül Ignác örökölte az egervári uradalmat. Ignác nem tudott jól gazdálkodni, de szerette a pompát, az előkelő életvitelt,

harmincéves birtoklása ott hatalmas adósságot halmozott fel. Az adósságból testvérei segítségével szabadult, 1773-tól a földesúri jogokat már nem gyakorolhatta.

A mezőváros lakóival is komoly konfliktusai voltak, főleg a szőlőhegy tekintetében.

Széchenyi Ignácot Egerváron két dolog foglalkoztatta leginkább. A lakóhelyéül szolgáló kastély és a templom. Amikor Egervárra érkezett, a kastély még nem volt befejezve, az 1740-es állapotot ismerjük. 1745-től szépül a kastély, ami aztán 1754-ben egy tűzvészben s1767-re azonban már teljesen megújul és a kastélykertben is emelnek épületeket (ezeknek ma már nyoma sincs). Fontos építkezés volt a keleti szárnyban a kápolna elkészítése.

A másik nagy építkezése a templom rendbehozatala, és barokk stílusban való átépítése volt. A templombelső teljesen új, művészi berendezést kapott. A templomban kialakította családja temetkezési helyét is.

Egervári földesurasága végén készült összeírás szerint ekkor 15 jobbágy és 12 zsellércsalád élt itt. A lakosság lassú, de folyamatos növekedése a 19. század első felében is folyamatos (1792-215 fő; 1831- 276 fő).

A birtokot Széchenyi Ferenc vette át 1775.ben és birtokolta 182-ban bekövetkezett haláláig. Rend behozta az elhanyagolt birtokot. Ugyanekkor magának a mezővárosnak a lakossága, nem növekszik, erre csak a mocsár lecsapolása, a termőterületek növelése után került sor.

Ebből az időszakból részletes leírást ismerünk az uradalom épületeiről, a kastély mellett az uradalmi tisztek és a cseléde lakóhelyéről, a gazdasági épületekről, melyből kiderült, hogy ezek márt szinte mind újonnan, téglából épültek. Van vendégfogadó és plébániaház is. Az uradalom gazdálkodási adatai is megmaradtak.

Alapvető változás következett be Egervár életében a jobbágyfelszabadítással 1848-ban. A volt jobbágyok és zsellérek ugyan szabaddá váltak, de a megfelelő gazdálkodási tudás nélkül, mint erről egy 1868-as újságcikk is ír, a megélhetéshez bémunkát ellett vállalniuk az uradalomban.

1873-ban a Széchenyi család eladta egervári uradalmát Solymosy Lászlónak. A Sopron megyei polgári sorból ekkor gyorsan felemelkedő család a Sopron megyei birtok után a 356-holdas egervári uradalommal gyarapodott. Solymosy László 1881-ben kapott nemességet, pár év múlva már loosi és egervári előnévvel bárri méltóságba emelkedett, főrendi házi tagsággal bírt. 1904-ben bekövetkezett halála után a birtokot Ödön fia örökölte, akinek házasságából két fiú született. Egervár tulajdonosa

Zsigmond nevű fia lett, de érdekes módon a birtok ügyeit 1930-tól László nevű fia vitte, aki Egervárra is költözött. Mivel ekkora már a vár lakhatatlan volt, - ennek fő oka a mocsár lecsapolása után keletkezett repedésekből eredt - lakását a templommal szembeni saroképületben alakította ki, ahol jelentős természettudományi gyűjteményét is elhelyezte. (Az épületet az 199-es években elbontották.) A Solymosiak gazdálkodása jórészt a korábbi hagyományokat követte. Az erdőgazdálkodás mellett a juhtenyésztés volt a legjelentősebb bevételi forrásuk.

Egervár mezővárosi jogállása véglegesen az 1886:22 törvénycikk szüntette meg, amely megszüntette a korábbi jogállásokat, és lakosságszám alapján kisközséggé minősítette át Egervárt. A település 1861-1871-ig Vas megye, körmendi kerület, hegyháti járásához tartozott, 1872-től a vasvári járáshoz került. A közigazgatási feladatokat 1906-ig a győrvári körjegyzőség látta el, ekkor Egervár önálló körjegyzőség lett. Ezt az tette lehetővé, hogy a század közepéig tartó stagnálás után a lakosság szám folyamatosan növekedett, 1910-re megduplázódott, a II. világháború előtt már 531-en laktak itt.

A településkép is változott. Míg 1900-ban csak húsz épület volt téglából, és csak 14 rendelkezett cserépfedéssel, 1930-ra a 85 lakóház közül 47 téglából épült és hatvanhaton volt cserépfedés. Az utolsó zsuppház az 1960-as években tűnt el.

A lakosság döntően mezőgazdaságból élt, 1910-ben 450-ből 355-en, ez az arány a következő évtizedekben alig változik. A mezőgazdaságon belül leglátványosabban a szőlőterületek csökkenése mutatható ki. Ez nagymértékben összefügg a 19. századvégi peronoszpóra járvánnyal. Az ipari termelés nem honosodott meg az ezekben az években szegényként jellemzett településen, csak néhány, elsősorban a helyi igényeket kiszolgáló vállalkozás mutatható ki. Történt ez annak ellenére, hogy 1865 óta Egerváron jelen volt a vasút, de ez a helyi kereskedelmet sajnos nem befolyásolta, mivel a vasútállomáshoz vezető, teherszállításra alkalmas út csak 1932-re épült meg.

A faluban, mint az előzőekben kiderül, évszázadok óta volt alapfokú oktatás, amelyet 1874 és 1933 között egyházi fenntartású volt. Állami kézbe való visszatérése után új iskola épült a faluban. A 40-es évek beruházásai közül említendő az új jegyzői székház, az új iskola megépülése után a régi elbontott anyagából leventetthon épült, amely később a falu kultúrháza lett.

A két világháború számos áldozatot szedett a településen, az I. Világháborúban 13 falubeli veszítette életét, a II. Világháborúban 14-en haltak hősi halált.

Ebben az időszakban, az addig csak a templomtól délre fekvő falu terjeszkedése is megindult, az 1930-as évekre szinte összeépült Déneslak Dénesfa nevű részével. Már ekkor szóba került az egyesülés (1933), de ez akkor nem valósult meg, csak 1948. június 12-én egyesült a két község.

Már a korábbiakban szó esett a ma Egervár részét képező Dénesfa középkori történetéről. Dénesfa újkori történéseinek néhány fontos részletét most ebben az összefüggésben is bemutatjuk. A kismemesi birtokaként létező Dénesfa a tőle északnyugatra fekvő Lakhegygel képezett közigazgatási egységet. Dénesfa a Sárvíz mocsaras völgyének partján, míg Lakhegy az attól nyugatra fekvő dombhát tetején foglal helyet. A két falu, melyek között a közelmúltig csak egy nehezen járható földút kötött össze 1907-es hivatalos egyesülésük után Déneslakként találjuk meg a Vas megyei közigazgatásban, 1941-ben 1207 lakóssal.

Egervár 1945 utáni történetének fontos részét képezi a földosztás, amely itt április 20-án kezdődött. A Solymosy birtokból ekkor 363 katasztrális hold került kiosztásra 193 igénylő között.

Magának a falunak az életében 1948-ig komolyabb változás nem történt, amikor is a Déneslakkal való egyesüléssel az akkor 589 lakosú Egervár egyesült a jóval nagyobb lakosságú szomszédjával Egervár néven, és az egyesült településnek ekkor 1760 lakója lett.

A lakosság száma az 1920-30-as évek növekedését követően lassult, majd 1960 után fokozódó apadása mutatható ki. Ennek fő oka a közeli Zalaegerszeg iparosítása, és ennek elszívó hatása. Ennek következtében erőteljesen változott a foglalkoztatottsági arány. Míg 1949-ben a keresők 85

százaléka az őstermelésben dolgozott, ez 70-re 51 százalékra csökkent. A lakósszáma 1707-ről 995-re apadt.

Ugyanakkor létrejött némi helyi ipar is az 1952-ben alakult vegyipari ktsz formájában. A másik nagy helyi foglalkoztató az Egervári Állami Gazdaság lett. Az 1960-ban megalakult és 1995-ben felszámolt termelőszövetkezet volt.

Az 1956-os forradalom eseményei után a konszolidáció alatt nagymértékben megváltozott a falu képe. Az 1960-70-es években eltűnnek a zsuppfedéses házak, új utcák nyílnak. Az új épületek révén a többszobás, komfortosított lakások száma rohamosan megnőtt.

Jelentős mértékben javult a kommunális ellátottság. 1951-ben bevezették a településre a villanyt, 1960-64 között pedig a község vízvezetékét kapott. 1965-ben korszerű közvilágítás épült. 1949-ben a településrészeket már kövezett út kötötte össze.

1950-ben alapvető változás történik Egervár és társközségei életében. A környező településekkel együtt (Gósfá, Vasboldogasszony) Zala megyéhez csatolják. Ezután a szomszédos nagyvárossal megjavultak a közlekedési feltételek, 1967-ben már 250 egervári dolgozott a megyeszékhelyen.

A fejlődés az egészségügyben a saját körzeti orvos (1952 után), a kulturális létesítmények és az iskola 1967-es bővítése révén is megmutatkozott.

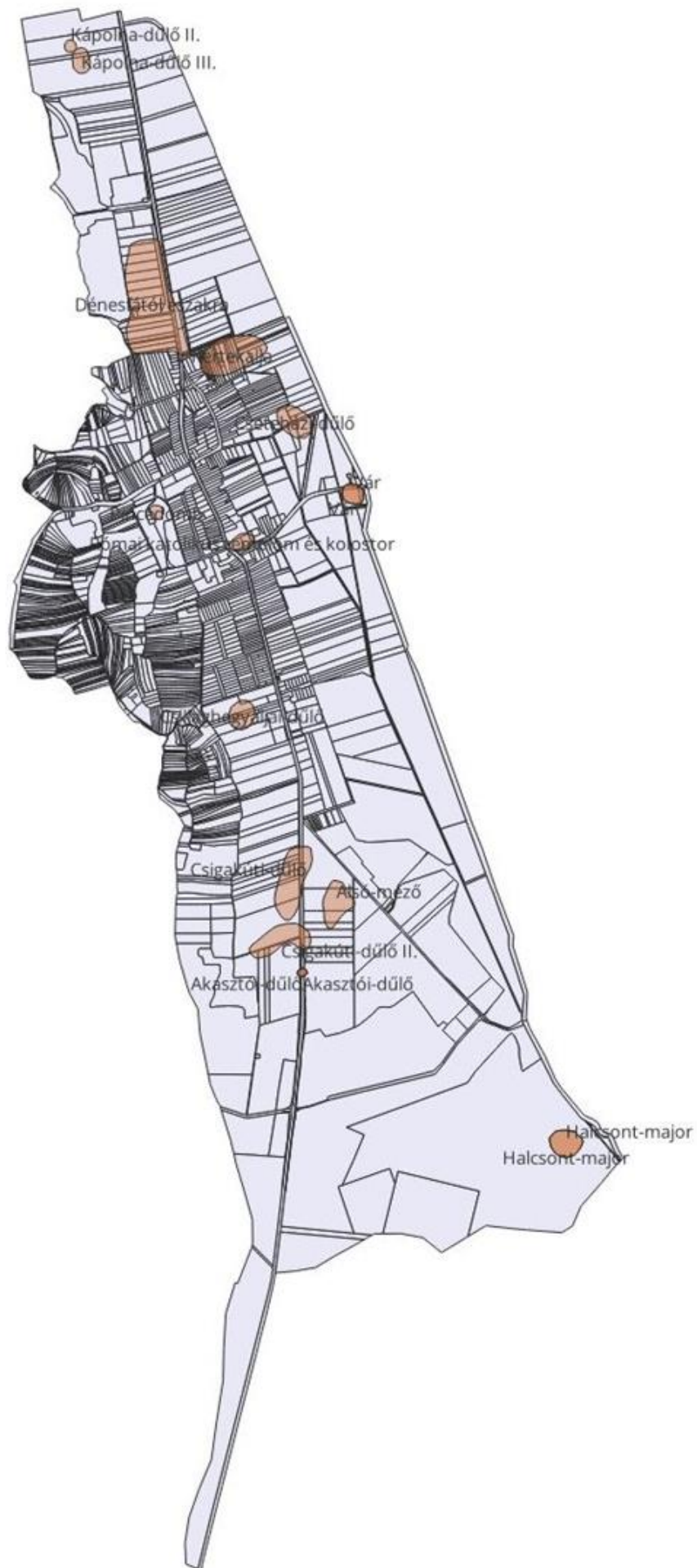
Fontos változást hozott a romladozó várkastély felújítása, annak turistaszállóvá alakítása, majd a középkori eredetű plébániatemplom felújítása, amelyek révén Egervár felkerült a turisztikai térképre. 1973-1984 között működött nyári eseményként Egervári Esték rendezvény sorozata, amely országos érdeklődést keltett a település iránt.

Újabb komoly változást hozott Lakhegy önálló községént való lecsatlakozása Egervárról 1991-ben. A rendszerváltás után a választásokon független jelöltek, és a helyi életben jelentős szerepet játszó helytörténet és községépítő egyesület jelöltjei kerültek pozícióba. 1993-ban innen induló kezdeményezésként létrejött az 1984-ben megszűnt rendezvénysorozat újraélesztését segítő alapítvány, az iskolaműködését segítő alapítvány. 1995-ben nagyszabású rendezvényekkel és emlékmű állítással tisztelegtek a település hajdani legjelentősebb személyisége Egervári László előtt. Nagyszabású iskolabővítés, földgázellátás, szennyvízcsatorna építés, új utcanyitás és ipari telepítések jellemzik az elmúlt éveket. Kiemelkedő beruházás volt a várkastély és a hozzá tartozó rendezvényter teljes rekonstrukciója.

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre kijelölt terület esetén terepbejárással

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek:

1. Akasztói-dűlő	7. Csigakúti-dűlő II.	13. Kápolna-dűlő III.
2. Akasztói-dűlő	8. Csillaghegyaljai-dűlő	14. Kertekalja
3. Akasztói-dűlő	9. Dénesfától északra	15. Pincedomb
4. Alsó-mező	10. Halcsont-major	16. Római katolikus templom és kolostor
5. Cseteházi-dűlő	11. Halcsont-major	17. Vár
6. Csigakúti-dűlő	12. Kápolna-dűlő II.	18. Vár

1-3. Akasztói dűlő (A nyilvántartásban Akasztói dűlő 1,2,3)

A hagyomány szerint itt állt a váruradalom akasztófája. A dűlőben 1980-ban egy ágyúgolyót találtak, amely a zalaegerszegi Göcseji Múzeumba került. Néhány szórványos kerámiatöredék került elő itt. A területen átvezető 75-ös főútvonal szélesítésekor a területen 2017-ben Orha Zoltán nem talált régészeti anyagot.

Tulajdonképpen nem tekinthető régészeti lelőhelynek.

4. Alsó mező

A területen a tervezett M75 autópálya nyomvonalán végzett terepbejárás során nem túl intenzív Árpád- és középkor-kori telepjelenséget, valamint egy őskori kőpengét talált Eke István vezetette terepbejárás 2014-ben.

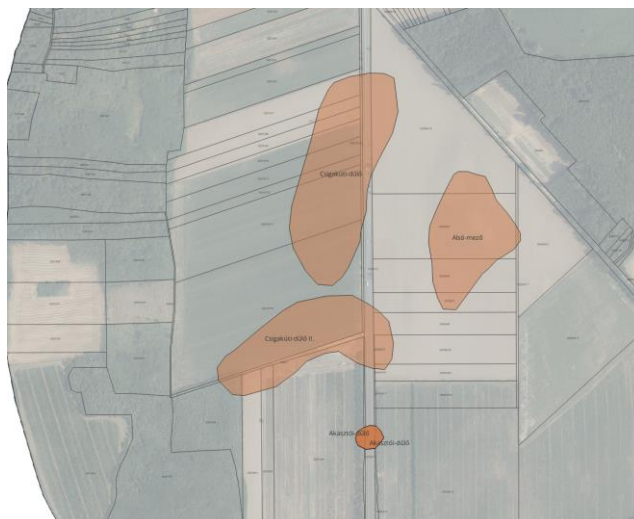
5. Cseteházi dűlő

A hagyomány Cseteházi dűlőben őrtorony nyomairól beszél. Szentmihályi Imre 1954-ben két árokkal végzett leletmentő ásatásakor kiszedett homokkő és téglafalokról, újkori cseréptöredékekről ír. 1983-ban Marx Mária (Frimmel Gyuláné) próbaásatása során téglapadló és három egymáson fekvő csontváz került elő (Felül felnőtt, alul két gyermek). A kutató újkori (barokk) épületről ír.

Az épület rendeltetése nem állapítható meg egyértelműen,

6-7. Csiga kúti dűlő I-II.

A két majdnem összefolyó lelőhely területén a tervezett M75 autópálya nyomvonalán végzett terepbejárás során két egymástól nem túlságosan elkülönülő lelőhelyen középkori és őskori (Dunántúli vonaldíszes kultúra) telepjelenségeit találta az Eke István által vezetett terepbejárás 2014-ben.

8. Csillaghegy aljai dűlő

A területen Árpád kori falura utaló telepjelenségeket és kerámiát talált Horváth László András a településen gyűjtött visszaemlékezések szerint itt a szántások során gyakran találtak „tűzhelyeket”, azaz kemencemaradványokat. A helyi hagyomány a falu régi helyének tartja.

9. Dénesfától északra

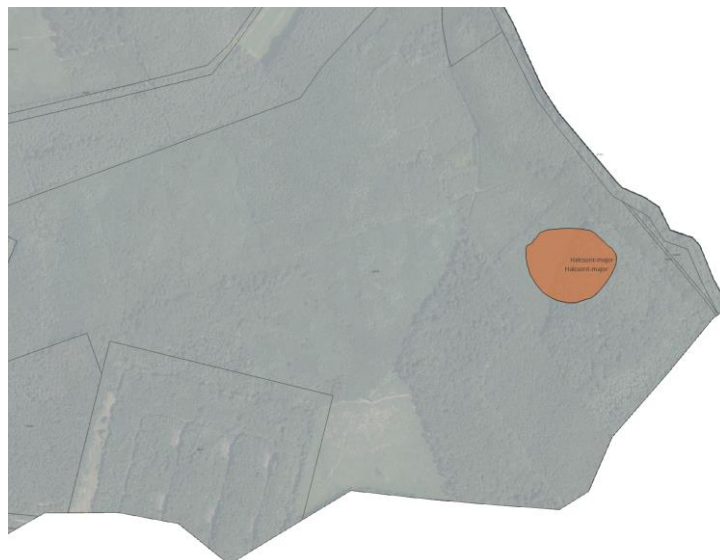
Az új ipari park területén végzett terepbejárás és leletmentő próbafeltárás során (Tokaji Zita Mária a nagy kiterjedésű területen számos korszak leletei kerültek elő (neolitikum, bronzkor római kor, középkor). A próbafeltárás a lelőhelyet a kijelölt út vonalán volt, elég mélyen jelentkezett a régészeti jelenség. Számolni kell a leletek egy részének a domboldalról való lemosódásával.

10-11. Halcsont major

A (már Zalaszentlőrinchez tartozó lecsapolt réten lokalizált fancsikai castellummal egyvonalban) Sárberki pataktól nyugatra, a helyiek által Pincedombként nevezett területen 1973-ban a szélvihar által kidöntött fák alatt két, egymással történetileg összefüggő téglalapú maradványait sikerült lokalizálni.

A keletebbre, a dombperemre épült K-NY tájolású kápolnát teljes egészében sikerült feltárni. Az épületet Egervári László építette a 15-16. század fordulóján nagybátyja, tiszteletére.

A boltozati elemek és az ablakművek terrakotta elemei, valamint a kisszámú egyéb lelet a zalaegerszegi Göcseji Múzeumba került. A kápolnától nyugatabbra fekvő téglalapú épületben egy a kápolnával egyidőben épült udvarház sejtethető. Ennek feltárására nem került sor.

12-13. Kápolnadűlő I, II, III.

A területen egy Árpád-kori temető került elő, a Mogyorósi vagy másnéven Kápolna dűlőben, amelyből 1973-ban négy sír került feltárásra. 1985-ben gázvezeték építése során Árpád-kori kemence került feltárásra. A temető helyétől délkeleti irányba a lankásabb domboldalon É-D irányú középkori telepjelenség került megfigyelésre 2011-ben.

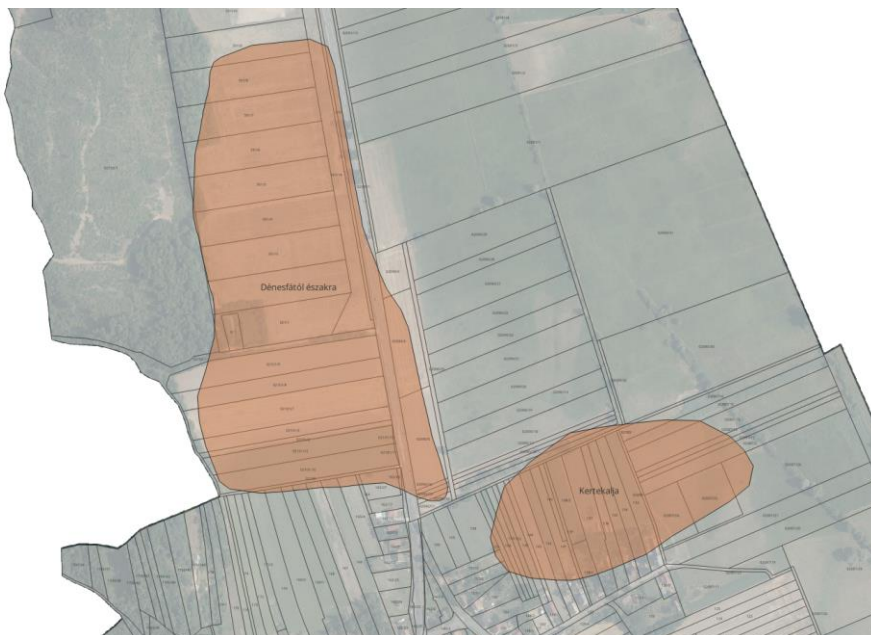
A három különböző

lelőhelyként regisztrált terület közül a Kápolnadűlő (I.?) Lakhegyhez tartozóként jelenik meg a nyilvántartásban, a II. és a III., ami Egervárnál van nyilvántartva, vele tulajdonképpen összefüggő lelőhelyet alkot, a középkori (az Árpád-kortól a török korig) Lakhegy helyét.

14. Kertekalja

Az egykori Dénesfa falu NY-K irányú főutcájának kertjeiben végzett terepbejárások során szórványos őskori (bronzkor?) és intenzív középkori telepjelenségek váltak ismertté, amely a falu itt létét a középkorban is bizonyítja.

15. Pincédomb

1973-ban végzett terepbejárás során késő középkori cserepek kerültek itt elő. Dénes József régész a domb Árpád-kori erősség jellegéről elmélkedik, ez azonban nem igazolható.

16. Rk. templom és kolostor

Egervár templomáról már a 14. századból van adat, de egyelőre leletek nem igazolják, hogy azonos a ma is álló 1490-1520-as évek között épült egykori ferences kolostortemplommal, melynek északi oldalához nagyméretű ferences kolostor csatlakozott.

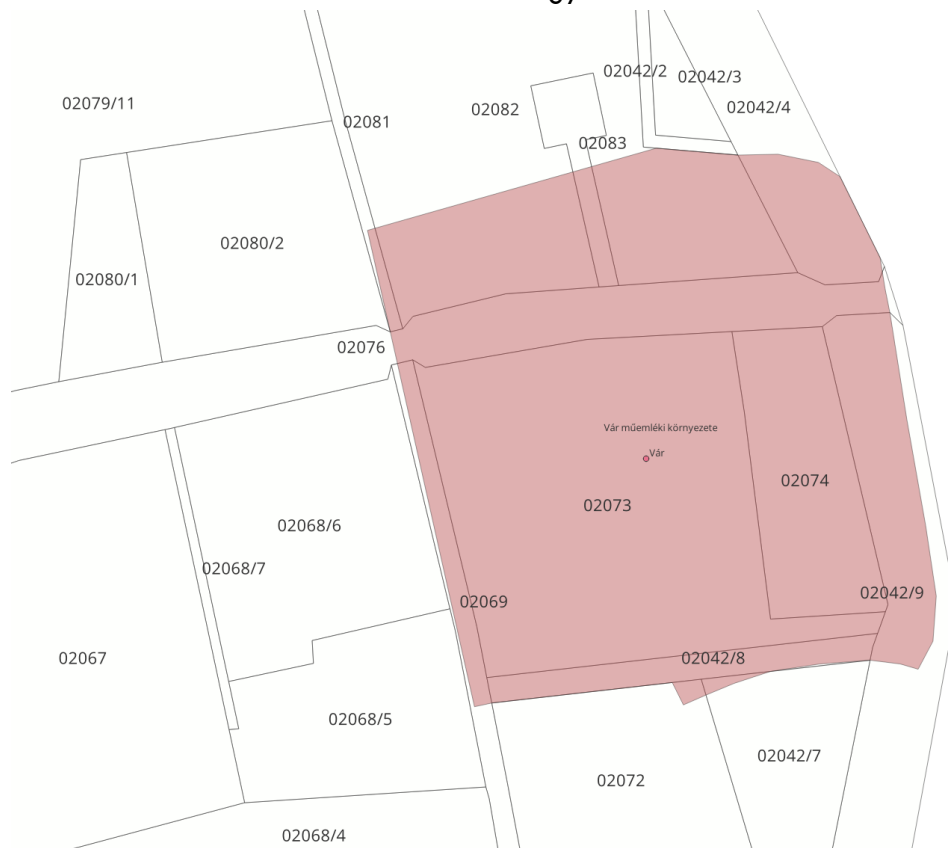
Ez utóbbi az iskola építésével nagyrészt elpusztult. A templombelső és az esetleg benne rejlő főúri temetkezések feltáratlanok, szondából tudjuk, hogy a gótikus boltozat elemei a mai járószint alatt vannak. A körülötte lévő temetőből ifj. Fejér Géza tárt föl 16-17. századi sírokat

17-18. Vár és környezete

A településtől keletre a Sár víz mocsarainak közepén a történeti és régészeti adatok alapján a 13. század közepe táján épült fel egy palánkfalal körülvett erődítmény, amely a 14. század első negyedében elpusztult. Ennek a helyén Mátyás király 1476-ban kelt engedélye alapján Egervári László épített egy új várat, amely még a századforduló előtt elkészült. A 16. században a Nádasdy család, majd a 18. században a Széchenyi család végzett nagyobb átalakításokat az épületen.

A vár területéről (a várakból 1870-ből közölnek tudósítást ó kardról, közülük egy nagyon szép, aranyberakásos kard, amely a MNM-be került. (AÉ.1870. IV.k.)

A vár területén az első helyreállításakor 1960-ban folyt ásatás Nagy Emese), majd leletmentések után 2010-11-ben és 2012-ben folytak ásatások Vándor László- Orha Zoltán). Ez utóbbiak tisztázták a korai vár helyét és elkülönítették az Egervári és a későbbi Nádasy időkben emelt részeket egymástól. A 16-17. századi külső vár területe nagyrészt feltáratlan.

Pontosabban nem lokalizálható lelőhelyek:

Szőlőhegy

A 20. század elején, 1907-ben egy cserépfazékban 13. századi éremlelet került elő Egerváron szőlő alá forgatás közben. A lelőhelyet a közlő pontosabban nem határozta meg, de az előkerülés körülményei alapján a településtől északra fekvő szőlőterületnek az akkor Egervárhoz tartozó része, azaz a templom környékének vonalától délre keresendő. Az érmék magyar és környező országokból származó pénzeket tartalmazott az 1205-1272 közötti évekből. A cserépedényben volt továbbá egy ezüst gyűrű. A lelet a keszthelyi Balatoni múzeumba került.

Publikálva Arch. Értesítő 907. 93 és 97.l.

Déneslak- Nyíres

A lelőhely pontos helye bizonytalan. A dűlőnevek alapján Déneslaktól nyugatra keresendő. 1963-as, a Göcseji Múzeum adattárában fellelhető jelentés szerint itt szőlőforgatáskor neolitikus telepet (lengyeli kultúra) bolygattak meg.

Téves lelőhely:

Egervár-Kodány malom.

Az MNM nyilvántartásában szereplő lelőhely tévesen van Egervárhoz sorolva, valójában ez a Baranya megyei Egerág területén található.

1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, amely értékkataszterben tartalmazza:

1.3.1 A világörökségi és a világörökségi várományos helyszínek és területeket

Világörökségi és világörökségi várományos helyszínek és területek Egervár területén nincsenek.

1.3.2 Az országos építészeti örökség elemeit

A település területén három műemlékileg védett építmény található.

1. Várkastély 6434 Vár út 15. hrsz.: 02073 reneszánsz, barokk. Mai formáját 1560 körül nyerte el. A településtől K-re, a Vasboldogasszony felé vezető út mellett álló, négy saroktornyos, négy és háromszintes szárnyakból álló épület. A kastély É-i oldalát a saroktornyok külső vonalában kerítésfal zárja le, melyben kapu nyílik. Az épületszárnyak nyeregtetősek, a saroktornyok sátoztetűsek. A D-i és Ny-i szárnyak udvari homlokzatain újonnan beüvegeztetett, árkádos folyosók húzódnak. Egytraktusos, oldalfolyosós elrendezésű, az első és második szint részben boltozott. A mocsaras területen a 13. században épült favár helyén Egervári László horvát-szalvón-dalmát bán építtette a várat 1476-1490 között. Nádasdy Ferenc állíttatta helyre az 1540-es években. Mai formáját az 1560-as években nyerte, amikor Nádasdy Kristóf négy oldalról zárt, sarokbástyás, olasz rendszerű, reneszánsz várrá építtette. 1671-ben Széchényi György kalocsai érsek szerezte meg. 1712 körül Széchényi Zsigmond kastéllyá alakíttatta, az É-i szárnyat lebontatva, U alaprajzúvá téve az épületet, második emelettel bővítette a megmaradó három szárnyat, valamint az udvari homlokzatok elé árkádos folyosót építtetett. A K-i szárnyban fia, Széchényi Ignác 1758-ban kápolnát építtetett. 1873-ban a Solymossy család birtokába került. Jelenleg látogatóközpont és szálloda. RV

A várkastély műemléki környezete 6671 a várkastély műemléki környezetének határa az óramutató járásával megegyező irányban: É-on a 7424. hrsz. számú közúton túl, a 082. hrsz.-ú földrészlet D-i része, a 042/3. hrsz.-ú D-i telek határának Ny-i irányú meghosszabbításáig, K-en a Sárvíz-patak, D-en a 042/8. hrsz.-ú földrészlet, Ny-on a 081. és a 069. hrsz.-ú árok

2.R.k. plébániatemplom (Szt. Katalin)

A templomot és az egykor mellette álló, a török időkben elpusztult ferences kolostort Egervári László horvát-szlavón-dalmát bán kezdte építtetni és unokaöccse, Egervári Bereck fejeztette be 1510 után. Az északi oldalán állt kolostora 16. század második felében elpusztult. Az 1664. évi hadjárat során erősen megrongálódott templomot Széchényi Ignác stílusban építtette újjá 1749-1757 között. A templom előtt: posztamensre helyezett dór oszlopon Szent Család-szobor, 18. század.

3. A R.k. plébániatemplom tornya

A legújabb megkapott jegyzék szerint a plébániatemplomnak az épülettel együtt emelt gótikus, barokk sisakkal ellátott tornya önálló műemlékként szerepel.

A korábbi műemlékjegyzékekben a templom mint egység szerepel. (Lsd. Zala megye műemlékjegyzéke Bp. 1967. 39. ; Magyarország műemlékjegyzéke Bp. 1976. 781.l.; Magyarország

műemlékjegyzéke. Zala megye Bp. 2006. 25. „...a szentély É-i oldalához csatlakozó hagymasisakos toronnyal...”)

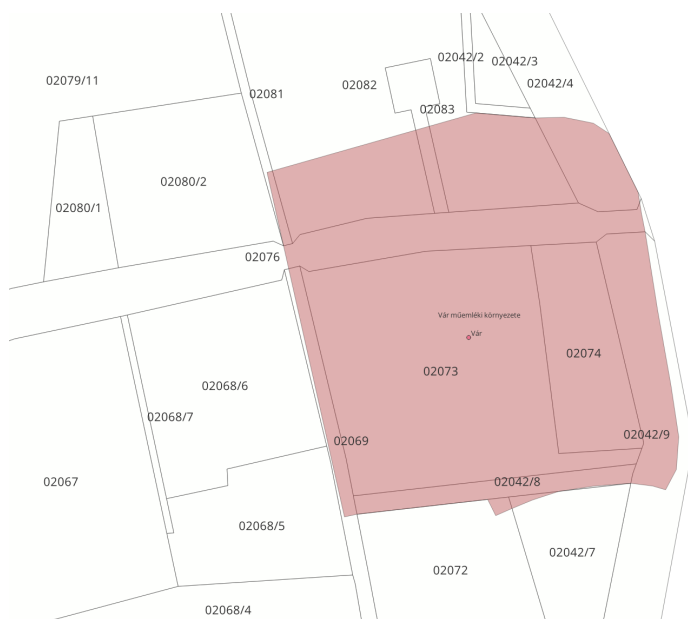
Külön műemlékként való nyilvántartását indokolatlannak tartom.

4. Borospince

9573 Pince-domb hrsz.: 02003/2 A műemlékjegyzék szerint 17. század vége, bizonyosabban 18. század. A falu Ny-i határában húzódó Pince-domb Ny-i oldalában, kis völgyben álló, téglalap alaprajzú, hosszoldalán támpilléres, félnyereg tetős, nagyméretű prészáz, és abból nyíló, boltozatos, 44 méter hosszú pince. Építtette a műemlékjegyzék szerint Széchényi Zsigmond a 17. század végén, ami azért is téves, mert 1720-1769 között élt.

Az E-Térben szereplő adatszolgáltatásban rajzilag egy műemléki környezet lehatárolás szerepel az alábbi térkép szerint, mely a vár műemléki környezete.

Vár műemléki környezete (E-Tér adat)

A Zala Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály adatszolgáltatása alapján az alábbi táblázat szerinti műemlékek és műemléki környezetek találhatóak Egerváron.

törzsszám	azonosító	vármege	helység	cím	név	védelem	bírság kategória	védelmi ügyiratok	helyrajzi szám	EOV Y koordináta	EOV X koordináta
6433	15479	Zala	Egervár	József Attila u. 1.	Torony	Műemlék	II.	863-4/1953. FO 49		482970	179215
9573	21316	Zala	Egervár		Borospince ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			02003/4, 02003/1, 02003/3		
6433	21317	Zala	Egervár		R.k. templom ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet			40/3, 48/1, 50/6, 387/1, 387/2, 387/3, 386/2, 386/3, 297, 293/1,		
6433	10805	Zala	Egervár	József Attila u. 1.	R.k. templom	Műemlék	II.	863-4/1953. FO 49		482990	179217
6434	10807	Zala	Egervár	Vár út 15.	Vár	Műemlék	I.	863-4/1953. FO 02073, 02074		483614	179474
6671	10808	Zala	Egervár		Vár műemléki környezete	Műemléki környezet		10139/1968. Of 02042/4, 02076,			
9573	10806	Zala	Egervár	PINCE-DOMB	Borospince	Műemlék	II.	13783/1983. Of 02003/2		482529	179370

A kétféle adatszolgáltatásban szereplő eltérések miatt javasoljuk a Borospince és a Római katolikus templom és Torony műemléki környezetét a táblázatban szereplő beazonosított helyrajzi számok alapján jelölni (piros körvonal), a Vár műemléki környezetét pedig a kapott digitális területi lehatárolás alapján (piros felület) feltüntetni az alábbiak szerint:

műemlékek és műemléki környezetek adatszolgáltatás alapján lehatárolva (adat: E-Tér – Lechner Tudásközpont, Zala Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály)

1.3.3 A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

Egervár területén védetté nyilvánított régészeti lelőhely nem található. A nyilvántartott lelőhelyek az 1.2. alatt részletes leírással találhatóak.

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit:

Helyi védettsége három épületnek van:

1. Barokk istálló (47/3 hrsz.)

Védettségi nyilvántartása 01.

Az istálló a hajdani Széchenyi uradalom majorjában egykor állt épületegyüttes része volt. Maga a barokk épület, különösen annak belső tere, a közepén két oszlopsor által tartott boltíves terem kiemelt érték. A tetőtér átalakítva. A helyi védelemben kiemelt érték.

2. Volt dénesfai általános iskola. József Attila u. 76. (Hrsz. 208)

Védettségi nyilvántartása 02.

1912-ben épült, eredetileg tornateremmel és mellette tanítólakással. Később a lakás egyik szobájának átalakításával két tanteremesre bővítették. Jelenleg kulturális célokat szolgál, itt van elhelyezve a helytörténeti gyűjtemény.

3. Hegyi kápolna (1280 hrsz.)

Védettségi nyilvántartása 03.

A Derék hegynek a templommal szembeni tetőrészén álló, kisméretű, eredetileg is egyhelyiséges kápolna a 18. század elején épült hegyi pihenőháznak, Építtetője gróf Széchenyi György. A pihenőház már a 20. század közepén romos állapotú volt. Csak a falai álltak. 1991-ben a Helytörténeti és Községépítő egyesület kezdeményezte védetté nyilvánítását. Felújítására 1992-94-ben került sor, ekkor kápolnává alakították és Péter-Pál tiszteletére szentelté fel.

A település területén található kőkeresztek és szakrális emlékeket az önkormányzat – annak művészeti, történeti jelentőségének mérlegelése nélkül helyi védetté nyilvánította, azok a védettek között szerepelnek.

Szűz Mária gyermekével (1661 hrsz.)

Védettségi száma 04.

Állíttatta Kiss József és
neje Smodics Rozália
1926-ban.

Kőkereszt (1345 hrsz.)

Védettségi száma 05.

Állíttatta Zubor József s
Takács Anna az 1943-as
visszavonuláskor eltűnt
fiuk emlékére 1944-ben.

Kőkereszt (Hrsz. 2114/4.)

Védettségi száma 06.

A 74-es főközlekedési út 62-63-as km. szelvénye között az út nyugati oldalán.) Nem olvasható felirat.

Kőkereszt. (Hrsz.-, A 74-es főközlekedési út 62-63-as kilométerszelvénye között a Gősfai kereszteződéstől 300 méterre Egervár irányában az út nyugati oldalán)

Védettségi száma 07.

Emeltette Fitos József és családja 1904-ben.

Kőkereszt (Hrsz. 2011/23.) A 74-es főközlekedési út 58-59-es kilométerszelvénye között.

Védettségi száma 08.

Olvashatatlan felirat.

Szűz Mária gyermekével. A Széchenyi Ferenc u. 20. kertjében.

Védettségi száma 09.

Felirata:

Magyarországról,
édes hazánkról, ne
feledkezzél el
szegény
magyarokról. A
világháborúból való
szerencsés
visszatérés emlékére
hálából állítottál
Paulovics József és
neje, Dormán Zsófia
1921.

Kőkereszt. (Hrsz. 161.) A József Attila u. és a Dózsa Gy. u. kereszteződésében

Védettségi száma 10.

Felirata szerint:

"Isten
dicsőségére
emeltette
Dénesfa és
Lakhegy község
1893"

Kőkereszt (Hrsz. 184.) A dénesfai temetőben.

Védettségi száma 11.

A nyilvántartás szerint 1903, a valóságban 1803-ban készült

Kőkereszt (Hrsz. 184.) A dénesfai temetőben.

Védettségi száma 12.

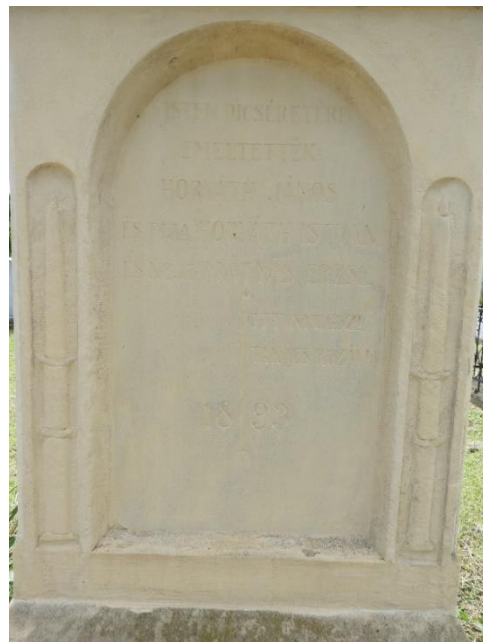
Felirata nem olvasható. A nyilvántartás szerint 1900-ban készült, a feliratban a valós évszám, 1893 olvasható.

Kőkereszt. (Hrsz. 238) Az egervári temetőben.

Védettségi
száma 13.

Felirata: „Isten
dicsőségére
emeltette
Horváth János és
fia Horváth
István és neje
Mátyás Erzsé.
1893.” Jobbra
alul kisebb
betűkkel: „Itt
nyugszik Takács
Rozália”

Kőkereszt (Hrsz.1103) Csillaghegyen

Védettségi száma 14.

A kőkereszt talapzatának közepén
elhelyezkedő alak minden bizonnyal a
szőlőskerteket védelmező Szent Orbán vagy
Vendel.

1.4.1. Településszerkezet

Egervár a Sárvíz észak-déli folyása nyugati oldalán fekvő a völgygel párhuzamos irányú település, melynek tengelyét a Széchenyi Ferenc út, azaz 74-es főút, két oldalán szalagtelkekkel. Ebből ágaznak ki a mellékutcák, melyek a település nyugati felében a főútcával párhuzamos mellékutcákkal kötődnek össze.

Ez a településszerkezet kései, a 20. századra alakult ki. Még a 19. század végén a tulajdonképpeni Egervár a templomtól délre egy egyutcás falu volt, a vele később összeépült Dénesfa főutcája kelet – nyugat tengelyű volt. A mai 74-es főút mentén kialakuló egybeépülés után a lakóterület bővítése a főúttól nyugatra nyitott utcákkal történt, elsősorban azért, mert a Széchenyi utcai telkek már a mocsaras völgy pereméig nyúltak. Keletre a várkastély felé vezető, az egykori uradalmat a faluhoz kapcsoló út mellett egyedül a falu északi végén az egykori Dénesfa utcái a József Attila és a Rét utca nyúlik ki kelet felé, mivel itt a telepviszonyok- a mocsaras völgybe benyúló kiemelkedés ezt lehetővé tette. Megjegyzendő, hogy a dénesfai részen a Széchenyi utca vonalvezetése új, a 74-es út korrekciójával és az új út melletti területek beépülésével jött létre. Eredtileg a 74-es út Dénesfán keresztül a mai József Attila utca nyomvonalán haladt.

A településből teljesen elkülönül a várkastély, amely a mocsár egykori szigetén épült, és ma az annak az északi oldalán vezető töltésút köti össze Egervárt és Vasboldogasszonyt.

1.4.2. Telekstruktúra és utcavonalvezetés

A régebbi beépítési területeken, akár az új épületek estében is a lakóépületek oldalhatárosan helyezkednek el, mögöttük a melléképületek folytatólagosan épültek. Az újonnan parcellázott területeken ez már nem jellemző. Az épületek kialakítása, nagysága árulkodik a gazdák vagyoni helyzetéről. A jól megépített, gondosan karbantartott házak nagy számának köszönhetően a település gondozott benyomást kelt.

Az utcavonalvezetés a történeti Egervár esetében É-D irányú egyutcás, a Sárvíz nyugati oldalán futó útvonal mentén. Dénesfa esetében Ny-K irányú egyutcás, merőleges az említett főútra. A két település az É-D irányú útvonal mellett összeépült, majd a 20. század közepe után az eredeti utakkal párhuzamos utcákkal és az ezeket összekötő utcákkal bővült.

1.4.3. Utcakép és utcarészletek

A település fő tengelyét a Széchenyi Ferenc utca adja, és ez tulajdonképpen az eredeti Egervár tengelye, amely ma a település egész karakterét, építészetét meghatározza. A 20-21. századi beavatkozások után a falukép mára szinte egységesen ezt az időszakot tükrözi. Csak véletlenszerűen maradt az utcák két oldalán, szalagtelkeken elhelyezett régebbi lakóépületek, ezek is inkább csak a 19. század végének, a 20. század elejének egyszerű, tűzfalás, utcafronton kétablakos épületei, szinte mindegyikük átalakítva. A történeti Egervár részen ilyen a Széchenyi F. u. 7, 17. Dénesfán a József Attila utcában találunk még hasonlókat.

A lakóházak megjelenési formái:

Építési anyaguk téglá, vakolva.

Az előzőekben felsorolt néhány megmaradt régi épülettől eltekintve Egervár épületei a 20-21. század házformáit tükrözik. A 1960-as évektől épült kockaházak, a század második felében megjelenő egyemeletes és tetőtérbeépítéses házak mellett találunk egyedi tervezésű épületeket is. Néhány helyen feltűnik, megmaradt (?) a polgárosult tömegalakítás is.

Az újabb lakóházak döntően kis előkerttel épültek.

Melléképületek:

A lakóépület mögött helyezkednek el. A szabálytalan és szélesebb telkeken a lakóházra merőlegesen is épültek a telek hátsó részében.

1.4.4. egyéb településkarakter elemek

A település területének tájképi és építészeti szempontból is fontos, jellegzetes részei a településtől nyugatra található szőlőterületek, de sajnos az ott álló présházak jelentős építészeti értékkel nem bírnak. Ugyanakkor a szőlőheg, mint tájképi elem a falu megjelenésének értékes része.

1.4.5. Építményrészlet vagy alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás.

A helyi főépítész által ebben a kérdésben megfogalmazott állásfoglalást nem ismerem.

1.4.6. Táj és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet.

A településen a vár műemléki környezetében kialakított parkon kívül – amit a jogszabályokban előírtak alapján lehet módosítani – a településen a központban a templomtól délre kialakított Solymosy-ról elnevezett közpark van, melyben jelenleg két emlékmű is helyet foglal. Ennek további alakítása, végleges kialakítása, kertépítészeti tervezést igényelne.

1.4.7. Szobrok, képzőművészeti alkotások:

1. Nepomuki Szt, János szobor

A település plébániaépületének előkertjében áll. A késő barokk alkotás, amely valamely okból mind az országos, mind a helyi védettségből kimaradt, feltétlen helyi védettséget és országos védettségre felterjesztést igényel.

2. Egervári László halálának 500 évfordulójára készült emlékmű 1995.

A templom déli oldalán a buszmegálló mellett áll, a középmező Németh János Kossuth díjas keramikusművész alkotása.

3. Solymosi László (1909 -1975)

A jeles zoológus és ornitológus szobra

Béres János alkotása 2012

4. I. VH emlékmű

Béres János szobrászművész alkotása 2020

A templommal és az önkormányzattal szembeni parkban

5. Egervári László domborműve

Turi Török Tibor

Az Egervári Lászlóról elnevezett iskola előtt

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZTATÁSOK HATÁSELEMZÉSE

2.1. A település értékleltárában szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változtatások ismertetése

2.2. A 2.1. pontban szereplő változtatások hatásai

2.2.1 A régészeti örökségre

Jelen ismereteim szerint a településtől északra a 74-es út nyugati oldalán a "Dénesfától északra" nevű régészeti lelőhely területe érintett az ide tervezett iparterület miatt, ahol ennek létrejötte előtt megelőző feltárás szükséges.

A „Kertekalja” nevű régészeti lelőhely területe érinti az ide tervezett Kertvárosias lakóterületet, ahol ennek létrejötte előtt megelőző feltárás szükséges.

2.2.2 A történeti településre, település és tájszerkezetre

A történeti településen olyan változtatást, amely az itt található régészeti örökségre vonatkozó rövid és középtávú tervekben szerepel, nem ismert.

2.2.3 A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre

A települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre a tervezett változtatásoknak nincs hatása.

3. AZ ÉRTÉKVÉDELMI TERV

3.1. Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények
A település műemléki és helyileg védett értékeit, valamint a község területén található régészeti lelőhelyeket az országos és a helyi védettség biztosítja, itt változtatásra nincs szükség.

3.2. Az önkormányzati feladatok meghatározása

Az önkormányzat által eddig meghozott helyi védelem megfelelő. Bővítésére csupán egy esetben volna szükség, a plébánia előtt álló szobor helyi védettséget érdemel, emellett javasolt az országos védelemre való felterjesztése is.